

ZNANOST OKUPACIJI

TEMELJNA ZNANJA I BAZIČNA TERMINOLOGIJA

Dr.sc.Dubravka Šimunović

Definicija:

- Znanost o okupaciji je akademska disciplina u središtu čijeg je interesa istraživanje osobina i obrazaca svrhovitih i smislenih aktivnosti kojima se ljudi bave tijekom života ,te njihove povezanosti sa zdravljem i dobrobiti pojedinaca,skupina i cijele zajednice

1989.godina

- Elizabeth June Yerx – occupational science
- Prvi doktorski studij znanost o okupaciji

Opširnost

- Psihologija
- Sociologija
- Antropolgija
- Evlucijsa biologija
- Zdravstvo
- Arhitektura
- Dizajn

Što je rad?

- Svjesna i svrshodna djelatnost radi postizanja korisnog učinka za zadovoljenje osobnih ili proizvodnih potreba
- Skup djelatnosti ili napora potrebnih da se nešto proizvede i da se postigne određeni rezultat
  - Hrvatski enciklopedijski rječnik(Matasović i Jojić,2002.)
- Obavljanje posla uz naknadu,plaćena djelatnost,aktivnost u okvirima dogovora,ugovora,pravnog odnosa i vremena;posao
  - (Petz,2005.)

Što je okupacija?

- Zauzimanje tuđeg teritorijanstranom oružanom silom;zaposjedanje,osvajanje
- Aktivnost koja je u funkciji čijeg posla;zanimanje
  - Rječnik stranih riječi(Anić i Goldstein,2000.)
- Flow ili optimalno iskustvo – očaravajuća obuzetost

Kategorizacija svakodnevnih aktivnosti:

1. Produktivnost
2. Samozbrinjavanje + briga za svoje bližnje i vlastiti dom
3. Razonoda

- Opisuje okupacije kao dinamičan balans između djelovanja,bivanja i postojana

Wilcock-okupacija

- + pripadanje(Hammell)

1. **Djelovanje** – vanjska manifestacija okupacije,izvršni dio aktivnosti,akcija koja je vidljiva i vremenski omeđena,a rezultat je cijelokupnog konteksta i pripreme za provedbu aktivnosti
2. **Bivanje** – u okupaciji znači prisutnost u onome što upravo činimo,uključeni u sadašnjost
3. **Postojanje** – nosi u sebi potencijal za rast i razvoj,za mijenjanje i samoaktualizaciju,a do takve budućnosti dolazi se usmjerenum djelovanjem
4. **Pripadanje** – kao dio socijalne interakcije koja se događa tijekom okupacije unutar bliske socijalne okoline,kao i doživljaj povezanosti i uključenosti,pripadnosti,poštovanja i priznavanja

ODNOS IZMEĐU AKTIVNOSTI I OKUPACIJE

aktivnost

- je generalizirani koncept koji opisuje opće ljudsko iskustvo

okupacija

- Je osobno stvoreno iskustvo unutar jedinstvenih okolnosti

Wilcock i Townsend

- Zaključak : sve što ljudi žele,trebaju ili moraju činiti,bez obzira na tjelesnu,mentalnu,socijalnu,seksualnu,političku ,duhovnu ili bilo koju drugu prirodu stvari,uključujući i spavanje,te aktivnosti odmora smatramo okupacijom,ako je jasno u kojem (individualnom) kontekstu se događa

Tri temeljna pitanja?

- 1.Zašto se ljudi ukljuluju u okupacije?
- 2.Koja je priroda tog ukljulčivanja?
- 3.Kako se okupacijsko ponašanje manifestira?

Ograničenja u okupaciji

Okupacijska disfunkcija

- Funkcionalna nemogućnost uključivanja u željenu okupaciju, uzrokovana unutarnjim čimbenicima, kao što su dob, bolest, intelektualne teškoće ili tjelesni invaliditet

Okupacijska neravnoteža

- Stanje koje nastaje kada uključenost ljudi u okupacije ne uspijeva podmiriti njihove jedinstvene tjelesne,socijalne i psihološke potrebe ili potrebu za odmorom
- Posljedice:teškoće u funkciranju,osobito u području mentalnog zdravlja

Okupacijska deprivacija

- Uključuje nemogućnost osobe za sudjelovanjem u raznolim okupacijama koje potiču razvoj ili unaprijeđuju kvalitetu života, a uzrokovane su vanjskim čimbenicima ili okolnostima

Okupacijska nepravda

- Odnosi se na nejedanke mogućnosti i resurse koji bi omogućavali ljudima uključivanje u smislene i raznolike okupacije, odnosno uskraćivanje ljudskog prava na uključivanje u željene i osobno smislene okupacije

Okupacijsko otuđenje

- Označava uvjete života modernog doba koji ograničavaju čovjekovo uključivanje u raznolike aktivnosti koje su u skladu s priorodom naše vrste,a najčešće su vezane uz industrijalizaciju i tehnologizaciju suvremenog čovjeka

Okupacijski apartheid

- Opis je sustava okupacijske segregacije, odnosno nemogućnost zapošljavanja odoba koje pripadaju određenoj rasi na boljim radnim mjestima ili njihovo potpuno isključivanje s legitimnog tržišta rada

OKUPACIJA

- **pojam okupacija označava** uobičajene i bliske aktivnosti koje osoba izvodi u jednom danu i percipira ih kao dio svog socijalnog identiteta.
- u radnoj terapiji često nema isto značenje kao i među laicima i nepoznavateljima stručne terminologije. Kod zadnjih, to je najčešće korištenje neke aktivnosti, uglavnom kreativne, kako bi pojedincu brže prošlo vrijeme.

OCCUPATION

- A group of activities that has personal and sociocultural meaning is named within a culture and supports participation in society.
Occupations can be categorised as self-care, productivity and/or leisure.
(Consensus definition from ENOTHE 2004)
- - See more at:

<http://www.cot.co.uk/standards-ethics/key-terms>

U RADNOJ TERAPIJI SE DIJELE NA TRI PODRUČJA:

- Samozbrinjavanje
- okupacije koje omogućuju pojedincu preživljavanje, promiču i održavaju zdravlje (oblačenje, kupanje, hranjenje, osobna higijena...)

ACTIVITIES OF DAILY LIVING (ADL'S) ILI TI ADŽ

- Briga o vlastitom tijelu: 1) oblačenje, 2) kupanje, 3) uređivanje, 4) jedenje i pijenje, 5) hranjenje, 6) briga o osobnim pomagalima , 7) uporaba toaleta, 8) sexualne aktivnosti, 9) san/odmor)

INSTRUMENTAL ACTIVITIES OF DAILY LIVING (IADL'S)

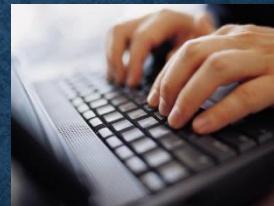
ILI TI INSTRUMENTALNE AKTIVNOSTI DNEVNOG ŽIVOTA

- Aktivnosti (uglavnom složenije) dnevnog života koje uključuju interakciju s okolinom (kućanstvo; zajednica): 1) briga o drugima, 2) briga o kućnim ljubimcima, 3) njega djece, 4) korištenje komunikacijskih uređaja 5) kretanje u zajednici, 6) briga o zdravlju, 7) baratanje novcem, 8) održavanje kućanstva, 9) pripremanje obroka i pospremanje/čišćenje, 10) sigurnost 11) obavljanje kupovine

PRODUKTIVNOST

- okupacije, plaćene ili neplaćene koje pridonose razvoju, kako pojedinca tako i društva (profesionalne obaveze, briga o djeci, održavanje kućanstva, školske obaveze...)

SLOBODNO VRIJEME

- čitanje, druženje, gledanje TV, odlazak u kino... i druge aktivnosti koje pojedincu pružaju zadovoljstvo i ispunjenje

SVRSISHODNA/CILJANA AKTIVNOST

- aktivnosti koje radni terapeuti koriste s točno određenom svrhom, kako bi se izazvala terapijska reakcija koja upućuje na cilj terapije.
- Svaka aktivnost koja se koristi aktivnosti radi, a ne da bi se postigao određeni cilj i poboljšala određena funkcija je nesvrhovita.

RADNO TERAPIJSKI PROCES

- Radni terapeuti procjenjuju motoričke, spoznajne, duhovne i emocionalne karakteristike pojedinca i faktore okoline te način na koji oštećenje utječe na svakodnevno funkcioniranje.

RADNO TERAPIJSKI PROCES

- Iz inicijalne procjene radni terapeut i njegov klijent dobivaju generalnu sliku klijentovih životnih uloga, balansa okupacija, područja deficitarnih vještina te budućih potreba. Ti podaci, zajedno sa informacijama dobivenih od ostalih članova tima, trebali bi nagovještati opće ciljeve intervencije. Opći ciljevi multidisciplinarnog tima također utječu na radnoterapijske ciljeve.

- Specifična vještina radnog terapeuta prepoznaje se u procjenjivanju klijenta kroz aktivnosti njegovog svakodnevnog života i uočavanju problema u izvođenju aktivnosti **koje su njemu značajne**. Kroz analizu tih aktivnosti i njihovom upotrebom kao terapijskog medija radni terapeut djeluje na klijentovo osamostaljivanje (unutar njegovih mogućnosti), zadovoljstvo, a s time i na poboljšanje kvalitete života.

OKUPACIJSKI PROFIL

- Pruža informacije o klijentovim ciljevima, navikama, okupacijama i prošlosti (obično do informacija dolazimo putem intervjua, ali također i putem rt procjena)
- Pomaže nam u boljem razumijevanju klijenta/klijentice i njemu/njoj važnih okupacija
- *Vidi primjere pitanja u privitku*
- Prisjeti se video uradaka:
- <https://www.youtube.com/watch?v=k-nC21eJ2vE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xhvwp3fxLf4>
- <https://www.youtube.com/watch?v=n2DXRaloKdo>

ADAPTACIJA

- Promjena ili modifikacija aspekta aktivnosti (*okupacijske navike, organizacije, predmeta, okoline*) kako bi se omogućila uspješna participacija tj. sudjelovanje u aktivnosti. Dakle- cilj adaptacije je omogućiti bolju participaciju i neovisnost.

POMOĆNI VIDEO MATERIJALI ZA BOLJE RAZUMIJEVANJU KOMPENZATORNIH STRATEGIJA I PRILAGOĐENOG PRIBORA :

- <https://www.youtube.com/watch?v=TvPUvyetvT8>
- https://www.youtube.com/watch?v=UhmeN5w4sKg&feature=s_hare
- <https://www.youtube.com/watch?v=f029z3tB7hw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=TvPUvyetvT8>
- https://www.youtube.com/watch?v=UhmeN5w4sKg&feature=s_hare
- <http://www.livingmadeeasy.org.uk/personal%20care/small-personal-care-aids-579/>

PRILAGOĐEN KUPAONSKI I KUHINJSKI NAMJEŠTAJ S CILJEM OMOGUĆAVANJA IZVOĐENJA AKTIVNOSTI

- <https://www.youtube.com/watch?v=gNDMdkpHsik>
- <https://www.youtube.com/watch?v=g6dL0cFULiA>

STUPNJEVANJE (GRADING)

- Mjerljivo povećanje ili smanjenje zahtjeva pojedine aktivnosti, mijenjanjem traženih faktora npr. trajanja, veličine, količine energije, pažnje, prosudbe, razlikovanja i sl.

RT DOKUMENTACIJA

Vidi privitak: Upute o vođenju radnoterapijske dokumentacije

[http://drt.hkzr.hr/wp-content/uploads/2011/10/Upute-o-vođenju-
radnoterapijske-dokumentacije.pdf](http://drt.hkzr.hr/wp-content/uploads/2011/10/Upute-o-vođenju-radnoterapijske-dokumentacije.pdf)

SVRHA RT DOKUMENTACIJE

- Obrazložiti razloge pružanja RT usluga i povezanost s konačnim ciljevima klijenta
- Prezentirati RT rezoniranje i profesionalno odlučivanje
- Prezenirati informacije o klijentu s RT stajališta
- Voditi kronološki zapis klijentovog statusa, pruženih RT usluga i klijentovih rezultata

SADRŽAJ DOKUMENTACIJE

- Informacije o klijentu
- Okupacijski profil
- Rezultati RT procjene
- Plan RT intervencije (SMART ciljevi)
- Intervencija
- Završno mišljenje

POMOĆNI VIDEO MATERIJALI ZA BOLJE RAZUMIJEVANJU RADNE TERAPIJE I ULOGE RADNOG TERAPEUTA:

- <https://www.youtube.com/watch?v=VmAGzESjZal>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ETcPH5-LmDw>
- https://www.youtube.com/watch?v=lZx_3c0w40o
- <https://www.youtube.com/watch?v=Ud5Fp279g4Y>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7CQJwunZY9c>

POMOĆ PRI PRETRAŽIVANJU STRUČNE LITERATURE:

http://www.tccp.com.au/disability_infolink/Professional_Research_Literature

http://kosjenka.zesoi.fer.hr/~ppale/studenti/upute/Koristenje_literature.htm

<http://hrcak.srce.hr/>

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>

<http://www.otseeker.com/>

<http://www.amazon.com/>, <http://amazon.co.uk>

<http://www.nakladasperlap.com/>

<http://www.medicinskanaklada.hr/>

<http://www.nsk.hr/category/usluge/>

<http://www.gutenberg.org/>

KOMORA I NEKOLIKO UDRUŽENJA RT:

- COTEC- Vijeće radnih terapeuta europskih zemalja
- <http://www.cotec-europe.org/>
- WFOT – Svjetsko udruženje radnih terapeuta
- <http://www.wfot.org/>
- BJOT – Britansko udruženje radnih terapeuta
- <http://www.cot.co.uk/Homepage/>
- AOTA –Američko udruženje radnih terapeuta
- <http://www.aota.org/>
- CAOT- Kanadsko udruženje radnih terapeuta
- <http://www.caot.ca/>

Zaključak:

- Znanost o okupaciji sasvim sigurno nije samo ono što nazivamo rad, već obuhvaća sve aspekte ljudskog aktivnog procesa življenja